

- Az *Emberi és ismeretbővítési beruházások* elnevezésű stratégiai célcsoport fontos összetevője a számítógépi éra oktatási követelményeire vonatkozik, s így mindenekelőtt az iskolai könyvtárak jelennek meg benne. Konkrétan e könyvtárak multimediális központtá alakításának, a könyvtárosok ismeretei továbbfejlesztésének, a szükséges gyűjtemények felhalmozásának követelménye kerül a tennivalók élére.
- A *Tudásra épülő gazdaságban való közreműködés* címén mindenekelőtt az internethez való általános hozzáférést kell szervezni, illetve megvalósítani.
- A *Lengyel kulturális vagy a globális hálózatokban* örvén jelenik meg a Lengyel Virtuális Könyvtár terve, és az archiválás közös, könyvtári-archívumi szabályainak kimunkálása.

A második változat lelegején a biztonságos teleinformatikai infrastruktúra fejlesztése szerepel, ezen belül a vidéki régiók teleinformatikai ellátásának a feladata. Itt a könyvtárak – más intézmények mellett – potenciális telecentrumként vannak számításba véve. Ennek mintegy folytatása az a feladat, hogy el kell érni a kiterjedt, gyorsabb és olcsóbb internetkapcsolatot. Újdonság az e-közigazgatás és a benne való könyvtári részvétel. E változat iskolai könyvtárakra vonatkozó részei lényegében átvételek az első változattól.

A harmadik változat 12 tervfeladata közül könyvtári szempontból a következők fontossága emelkedik ki:

- szélessávú internet-hozzáférés valamennyi iskolában;
- a Lengyelország Kapuja címen emlegetett tervfeladat az e-közigazgatás és a közkönyvtári hozzáférés kérdéseit tárgyalja, beleértve a közkönyvtári központi katalógusok létrehozásának szükségességét is;
- Lengyelország promóciója az internetben;
- általános informatikai képzés.

Az ismertetett stratégiákban való könyvtári-könyvtárügyi szereplésből mindazonáltal hiányzik a konkretizáló megfogalmazás, a belekerülés felbecsülése és a finanszírozók közlése. E stratégiai dokumentumokat főhatóságok készítették, s megfogalmazásaik esetlegességei arról árulkodnak, hogy könyvtári szakemberek nem vettek részt a munkában. Ennek ellenére az e-Polska három változatának megléte, illetve a bennük való könyvtári szereplés fontos dolog. Általuk a könyvtárosok bizonyos értelemben „nyeregben vannak”, csak intenzívebb elszánásukra van szükségük ahhoz, hogy „lovagoljanak” is, azaz a könyvtári honlapok aktív alakításában tevélegesen vegyenek részt.

/RADWAŃSKI, Aleksander: Biblioteki w ePolsce – trzecia odsłona. = Bibliotekar, 10. sz. 2003. p. 5–11/.

(Futala Tibor)

A nemzeti osztott állomány létrehozása Oroszországban digitalizált dokumentumokból

A finansziális és személyzeti problémák ellenére az utóbbi időszakban Oroszországban is lendületet vett a *dokumentumok digitalizálása*. A nemzeti könyvtárakon kívül az országos szakkönyvtárak és a regionális könyvtárak is eredményes erőfeszítéseket tesznek e téren. A digitalizálási produkció időközben elérte azt a nagyságrendet, amikor már fel kell vetni a „vele hogyan tovább” kérdéseit, de még nincs akkora, hogy ne lehetne mintaszerűen kezelni az egész folyamatot.

A cél: olyan szabályok és eljárásmodok elfogadása, amelynek eredményeként megszületik a digitalizált dokumentumokból a *nemzeti osztott állomány*. Eközben is annak a régi alapelvnek kell érvényesülnie, hogy minden részt vevő könyvtárnak lehetőségei szerint kell közreműködni benne, miköz-

ben a használat szükségletei szerinti szolgáltatások illetik meg.

E cél felé fokozatosan kell közelíteni. A szerzőpáros elvi szinten a következők szakmai megvitatására tesz javaslatot:

1. Saját digitalizálási tervét és hozzáférési szabályai kimunkálását illetően minden könyvtár szabadságot élvez, de eközben tartozik figyelembe venni az egész könyvtári közösség érdekeit, illetve a digitalizált dokumentumok nemzeti osztott állománya létrehozásának szükségszerű voltát is.
2. Az országban a könyvtárak a dokumentumok egyszeri szkennelésére és az elektronikusmásolat-csere megszervezett mechanizmusának kimunkálására törekszenek.

3. A fentiekkel kapcsolatban a könyvtárak elismerik annak szükségszerűségét, hogy meghatározott prioritásokhoz és felelőségekhez kell tartaniuk magukat. Nevezetesen:
 - a nemzeti könyvtárak az általános kulturális és tudományos értékű dokumentumok,
 - az országos szakkönyvtárak az általuk képviselt tudományág vagy ágazat témaköreiben megjelent művek,
 - a regionális könyvtárak a hon- és helyismereti munkák,
 - a felsőoktatási könyvtárak az adott felsőoktatási intézmény profiljába tartozó irodalom digitalizálásáért viselik a felelősséget.
4. Ha egy könyvtár dönt valamely dokumentum digitalizálásáról, egyeztet más könyvtárakkal: nincs-e szándékukban ugyanazt a dokumentumot digitalizálni. A végdöntésben az az intézmény győz, amelynek legjobb feltételei vannak mind a digitalizálásra, mind pedig a hasznosításra. Ezenkívül, ha a digitalizált dokumentum eredetije valamely körülmény folytán (pl. margináliák vannak benne) különösen értékes, akkor annak további őrzése is kötelező marad.
5. A könyvtárnak törekednie kell arra, hogy a digitalizálás folyamán betartsa a vonatkozó szabványokat és konvenciókat, illetve jogtisztá másolatokat állítson elő.
6. A könyvtárak felelősek a digitalizált vagy eleve digitálisan született dokumentumok tartós megőrzéséért, ha azok eminens kulturális vagy tudományos értéket képviselnek. Ez a kötelezettségük addig áll fenn, amíg az elektronikus kiadványok hazai archívuma meg nem születik.
7. A könyvtáraknak tiszteletben kell tartaniuk a másutt hozott digitalizálási döntéseket, illetve nem szabad konkurenciaharcokba bocsátkozniuk az elektronikus kiadványok piacán.
8. A könyvtárak minél előbb, a folyamat életbevágó információs fontosságának megfelelően, hozzákezdenek a szükséges szabályozó-normatív munka elvégzéséhez.

IBARYŠEVA, O. V.–MAJSTROVIČ, T. V.: Formirovanie nacional'nogo raspredelennogo bibliotečnogo fonda èlektronnyh dokumentov. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 8. sz. 2003. p. 35–41./

(Futala Tibor)

Elektronikus források begyűjtése és archiválása Litvániában: úton egy virtuális könyvtár felé

Az utóbbi években az elektronikus információ mennyiségének növelésével igény keletkezett ezek hosszú távú megőrzésére. A digitális környezet, amelyben ezek az információk keringenek, lehetőséget ad dokumentumok bizonyos fokú mobilitására és cserélhetőségére. Ez a helyzet csak romlik, mivel a létrehozatal és megőrzés közötti időt egyre csökkenti a technológiai fejlődés. A webdokumentumok átlagos élettartama 44 nap, és emellett tartalmuk könnyen módosítható, anélkül, hogy a változásokat észrevennénk.

A hosszú távú megőrzést leginkább azok a könyvtárak vállalják, amelyek arra törekszenek, hogy digitális könyvtárrá váljanak. Újfajta objektumokat kell megőrizniük, mint pl. adatbázisok, e-folyóiratok, e-könyvek, weboldalak, mivel az eredeti kiadók nem mindig képesek a nagy terjedelmű archív másolatok kezelésére.

A nemzeti könyvtárak sokszor különleges helyzetben vannak, mert az állami szabályozás értelmében az ő kötelességük az elektronikus dokumen-

tumok nemzeti szintű megőrzése. Ilyen indítatású a Litván Nemzeti Könyvtár *Elektronikus Források Archívuma* (*Archive of Electronic Resources = AER*) is, célja a Litvániában kiadott elektronikus dokumentumok, valamint a Litvániával kapcsolatos külföldi kiadványok gyűjtése.

Az Elektronikus Források Archívuma projekt

A LIBIS (Lithuanian Integrated Library Information System = Litván Integrált Könyvtári-Információs Rendszer) elektronikus források alrendszere egyik, 2001-ben befejezett projektje az Elektronikus Források Archívumának vízióját volt hivatott bemutatni, megtervezve a megvalósítás szakaszait, és a szükséges pénzügyi forrásokat. A projekt az Elektronikus Kiadványok Letéti Rendszerének modelljére és a NEDLIB (Network European Deposit Libraries = Letéti Könyvtárak Európai Hálózata) projekt dokumentumaira épül. A NEDLIB egy EU által támogatott törekvés, célja a nemzeti könyvtárak együttmű-